

J. Heřman: Z ikonografie středního Posázaví

Eva Heřmanová

Jan Heřman: Z ikonografie středního Posázaví. Vychází jako 15. příloha časopisu Pod Blaníkem, Český svaz ochránců přírody Vlašim, 02/09 základní organizace a Muzeum Podblanicka, Vlašim 2009, 144 s. ISBN 978-80-86327-77-8 (ČSOP Vlašim), ISBN 978-80-86452-24-1 (Muzeum Podblanicka)

Autorem právě vydané publikace je rodák z Českého Šternberka, výtvarník a amatérský historický regionalista, který se po celý svůj život zabýval a zabývá historií a kulturním odkazem daného regionu, otázkou přeměn kulturní krajiny a v neposlední řadě i sběratelstvím historických vyobrazení a starých pohlednic. Je třeba podotknout, že kromě méně rozsáhlých, dříve publikovaných příspěvků do regionálně vlastivědných periodik, jde o první soubornější autorovu práci, která je vyústěním jeho výše popsanych dlouhodobých aktivit.

Úvodní poznámku si zaslouží i vlastní pojem ikonografie a autorovo vymezení oblasti středního Posázaví. V klasickém významu je pojem ikonografie využíván pro označení uměnovědné disciplíny, která srovnává a popisuje způsoby vyobrazování, zabývá se obsahem a klasifikací vypočtených nejruznějších objektů (prostředky malby, kresby, grafiky, reliéfu, mapy či fotografie) – hovořit tak lze o ikonografii obrazů, mincí, božstev, ale i koslelů, klášterů či světců. V současné době je však pojem „ikonografie“ řadou kunsthistoriků a historických regionalistů používán i v širším slova smyslu pro ikonografické doklady topografického charakteru, které jsou cenným zdrojem a mnohdy jediným vizuálním pramenem pro zpodobnění vzhledu krajiny a dobové architektury měst či vesnic v proměnách času. Pojem střední Posázaví je autorem používán spíše intuitivně a účelově; autor jednak není geografem, jednak ani není cílem knížky přesné vymezení daného území.

Hodnocená publikace si také nekladla za cíl zpřístupnit zájemcům vyčerpávající ikonografii všech historických objektů ve středním Posázaví. Cíl byl daleko skromnější – podat aktuální přehled a tím podchytit i „mizející paměť“ jednotlivých vybraných lokalit a - ať již verbálně či pomocí méně známých vyobrazení – zachytit i genius loci a významné historické momenty, které se v řadě případů promítají i do současné podoby popisovaných míst.

Autorovi se na základě studia obrovského množství dokumentů (starých vyobrazení, grafik, historických map, kreseb, dobových pohlednic, dobových fotografií, leteckých fotografií, plánek apod.) podařilo vytvořit zatím asi nejucelenější soubor ikonografie regionu středního Posázaví. Významnou součástí tohoto souboru je i více než dvacet pět originálních autorových kresebných rekonstrukcí dřívější podoby vybraných objektů. Nosnou součástí je i doprovodný text, který vznikl na základě studia odborných periodik i příležitostných publikací, vybrané informace však pocházejí i od pamětníků. Publikace rozhodně není turistickým průvodcem po středním Posázavím, neboť se pokouší i o historicko-geografické začlenění území do širšího regionu Čech, a to zejména prostřednictvím připomínky významných šlechtických rodů (Benešoviců, Divišoviců, Janoviců, Sternbergů a dalších).

Knížka je kromě úvodních slov editora a autora rozdělena do třinácti kapitol. V nich je čtenář postupně seznámen s lokalitami Český Šternberk, Rataje nad Sázavou, Kácov, Talmberk, Sázava nad Sázavou, dále s tvrzemi, hrady a jejich zříceninami v Čejchanově, Komorním Hrádku, Staré Dubé, Zlenicích, Lštění, Mrači a u Čtyřkol. Kromě převažujících objektů, jimiž jsou v celé knížce panská sídla, se však autor věnuje i takovým prvkům kulturní krajiny, kterými jsou sklárny, říční lázně, hostince, kostely, mlýny, přívozy, ale i přírodní zajímavosti, vyhlídky, brody apod. Takto je tomu zejména u lokalit Pyšely, Růženín, Čerčany či Poříčí nad Sázavou. Dalšími obcemi, jimiž se autor – byť rozsahově nerovnoměrně, v závislosti na existujících a dostupných materiálech – zabývá, jsou Nespeky, Ledce, Pecerady a zejména pak Zbořený Kostelec. Kniha je zakončena přiblížením obcí Brodce a Týnec nad Sázavou.

Jako značně rozsáhlý lze označit seznam použité literatury uváděný za každou z kapitol (celkem – někteří nutně i duplicitně – přes 170 autorů). Přínosné jsou zcela jistě i odkazy v textu na významné osobnosti a tvůrce, kteří jsou s popisovanými středněposázavskými lokalitami spojeni svou činností, rodáctvím nebo životními epizodami. Pozitivně lze hodnotit i zařazení slovníčku odborných pojmů na samém konci knížky.

Kníha by zřejmě v této podobě, kvalitě a rozsahu nevznikla, nebýt spolupráce autora s řadou odborníků, rodáků, přátel, pamětníků, kronikářů, sběratelů pohlednic, ale i spolupráce s takovými institucemi jakými jsou Státní ústřední archiv Praha, Národní muzeum Praha, Městská knihovna v Praze, Státní okresní archiv Benešov, Muzeum Podblanicka ve Vlašimi, Podblanické ekocentrum ČSOP ve Vlašimi; intenzivní spolupráce autora probíhala i s obecními úřady a místními zájmovými sdruženími. Všem je na konci knihy věnováno velké poděkování.

Závěrem recenze lze konstatovat, že jde o publikaci výjimečnou a pro daný region asi dosud nejucelenější, která přímo vybízí všechny čtenáře, nejen rezidenty či amatérské badatele, k tomu, aby na práci navázali. Lze si jen přát, aby v krátké době bylo vydáno pokračování této historicko-geografické, idiografické studie, které je již téměř hotovo a které je věnováno ikonografii objektů v dolním Posázaví.